

STICHTING PROBOS

UNIEKE TRENDBREUK

Hoewel de oplettende waarnemer al enige voortekenen had gezien, kwam voor iedereen de kracht en de snelheid van de veranderingen als een volslagen verrassing. Een trendbreuk zoals nooit eerder voorgekomen in de bos- en natuursector.

De vorige regering nam zich voor om de bijdrage aan bos en natuur met zo'n tweederde tot driekwart te korten. De nieuwe regering heeft de pijn weliswaar iets verzacht, maar nog steeds is er sprake van een nooit eerder vertoonde bezuiniging op dit terrein. De natuursector reageerde heel begrijpelijk als een gebeten hond en men probeerde de ongepast hoge bezuinigingen verlaagd te krijgen. De branche was echter ook wel zo realistisch om zichzelf een spiegel voor te houden. Men kwam tot de pijnlijke constatering dat de aandacht voor de economie in het bos- en natuurbeheer te ver was weggezaakt en men te veel was gaan leunen op subsidies.

Een aantal verantwoordelijken in de bos- en natuursector mag zich daarom wel enig gebrek aan historisch besef en toekomstvisie aanrekenen. Het was zoveel beter geweest om je in goede tijden voor te bereiden op de onvermijdelijke minder goede jaren die ooit zouden gaan

komen. Maar niets menselijks is de bos- en natuursector vreemd, gezien het feit dat ook veel andere branches nauwelijks waren voorbereid op deze economische crisis.

Stichting Probos roept al bijna tien jaar expliciet om meer aandacht voor de economie van het bosbedrijf. Het was Heiner Schanz, voormalig hoogleraar bos- en natuurbeleid van de Wageningen Universiteit en lid van de raad van advies van Probos, die ervoor pleitte om een 'gezonde financieringsbasis voor bosbeheer' op te nemen in de visie en missie van Probos. Er kan immers alleen van duurzaam bosbeheer gesproken worden als er balans is tussen ecologie, sociale aspecten én economie. Tot voor kort werd er nauwelijks aandacht besteed aan het verbeteren van de economie van het bosbedrijf. Probos vond hiervoor slechts bij weinigen een gewillig oor, maar door de bezuinigingen wordt er nu weer volop aandacht aan besteed.

PANIEK Door de heftige bezuinigingen op de bos- en natuursector, had plotseling iedereen het over geld verdienen. De houtproductie werd of wordt opgeschroefd en er moest ondernemerschap in de organisaties komen. De houtproductie is eenvoudig op te voeren, maar of dat op enig moment nog onder de noemer duurzaam bosbeheer valt, is natuurlijk de vraag. Ondernemerschap in de organisatie brengen is heel wat moeilijker. Er is (veel) tijd nodig om de medewerkers te laten wennen aan het ondernemerschap en ook Nederlanders zullen eerst moeten wennen aan het idee dat bos en natuur niet 'gratis' zijn.

Helaas is er maar weinig tijd voor deze ommezwai. Dat leidt soms tot overhaaste ad-hoc acties, terwijl duurzaam bosbeheer juist gebaat is bij consequent beheer en beleid. Toch is de verwachting dat het bos- en natuurbeheer beter uit deze crisis zal komen. Als er voor gezorgd wordt dat we niet doorschieten, dan kan een betere balans gevonden worden tussen de drie pijlers

van duurzaam bosbeheer: ecologie, sociale aspecten en economie.

VERANDEREND BOSBEHEER De economische crisis heeft alles op scherp gezet. Niettemin was al langer zichtbaar dat het bosbeheer van de afgelopen twintig jaar aan een revisie toe was. Tot grofweg de jaren tachtig was bosbeheer vooral gericht op houtproductie met het kaalkapsysteem. Daarna splitsten zich de wegen tussen de meer traditionele bosbeheerders en de natuurbeheerders. De laatstgenoemden kozen veelal voor het zogenaamde niets-doen-beheer met het oog op de natuurdoelen natuurlijkheid en biodiversiteit. De andere groep ging voor vooral het alternatief waarbij de drie bosfuncties van natuur, recreatie en houtproductie werden verenigd, het zogenaamde geïntegreerd bosbeheer.

In de afgelopen jaren werd steeds duidelijker dat niets-doen-beheer van belang is voor natuurlijkheid, maar dat het niet perse tot een hoge biodiversiteit leidt. Recent is er ook commentaar ontstaan op geïntegreerd bosbeheer. Zo wordt steeds kritischer gekeken naar de praktijk van geïntegreerd bosbeheer waarbij functies op opstandsniveau worden geïntegreerd. Ook de verjonging die het oplevert zou te weinig kwaliteit hebben en de variatie in bosbeelden is te gering.

Er wordt nu gezocht naar nieuwe of verbeterde bosbeheerbenaderingen. 'Talk of the town' is op het moment QD-beheer, dat zich sterk richt op de productie van kwaliteitshout en waarbij (forse) investeringen niet uit de weg worden gegaan. Deze benadering is interessant voor dit specifieke doel, maar belangrijker is dat bosbeheerders niet meteen blindelings achter een nieuwe beheerbenadering aanlopen en zich laten leiden door (vaak) grillige maatschappelijke trends. Bosbeheerders moeten bewust die beheervormen kiezen die tot de doelen en bosbeelden leiden die ze op de lange termijn willen bereiken. Daarbij moeten niet al bij voorbaat bepaalde beheermethoden worden uitgesloten of uitgekozen, zoals dat tot dusverre wel het geval was. Daarvoor moeten ze de voor- en nadelen van de diverse beheerbenaderingen goed kennen (QD-beheer, geïntegreerd bosbeheer, Pro Silva, etc.).

Dit kan betekenen dat er in een deel van het bos zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van natuurlijke verjonging en er volgens een uitkapsysteem wordt geoogst, terwijl er in een ander deel van het bos grootschaliger wordt geoogst, bos wordt geplant en toekomstbomen worden opgesnoeid om noestvrij hout te krijgen. Dit betekent bovendien dat bosbeheerders niet bang moeten zijn om in hun bos functies wat meer te scheiden en dat ze weer meer moeten nadenken over investeringen in het bosbeheer. Probos zal zich de komende jaren blijven inzetten om bosbeheerders hierin te ondersteunen en hen voldoende kennis te leveren om een goede balans tussen ecologie, economie en sociale aspecten te verkrijgen.

Patrick Jansen & Martijn Boosten, Stichting Probos ■

